

En minderårigs rättigheter inom hälso- och sjukvården

3.9.2020

Merike Helander, jurist, barnombudsmannens byrå

LAPSIASIAVALTUUTETTU
BARNOMBUDSMANNEN

Grundläggande och mänskliga rättigheter grunden för barnets ställning

- **Grundlagen 731/1999**
 - Jämlikhet (6 §): Barn skall bemötas som jämlika individer och de skall ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva.
 - Rätt till tillräcklig social- och hälsovårdsservice (19.3 §)
 - Rätt till skydd för privatlivet (10 §)

Grundläggande och mänskliga rättigheter grunden för barnets ställning

- **FN:s konvention om barnets rättigheter FördrS 59-60/1991**
 - Icke diskriminering (artikel 2)
 - Barnets bästa ska prioriteras (artikel 3)
 - Barnets rätt till överlevnad och utveckling (artikel 6)
 - Barnets rätt att få sina åsikter beaktade (artikel 12)
 - Barnets rätt till bästa möjliga hälsa och till den hälso- och sjukvård han/hon behöver (artikel 24)
 - Föräldrarna har det primära och gemensamma ansvaret för barnets fostran (artikel 18)

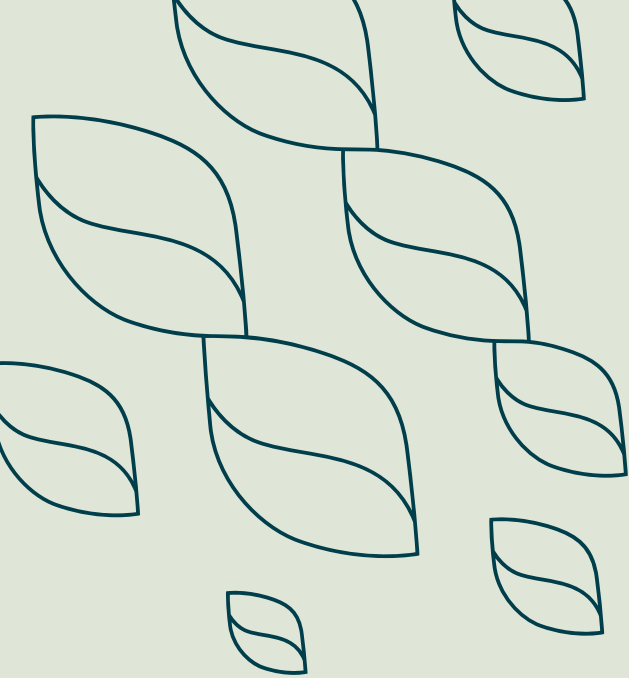
Grundläggande och mänskliga rättigheter grunden för barnets ställning

Konvention angående skydd av de mänskliga rättigheterna och människans värdighet med avseende på tillämpningen av biologi och medicin (FördrS 24/2010, på finska)

- En hälsoinriktad åtgärd kan utföras endast om personen i fråga har gett sitt samtycke av fri vilja och med vetskap om alla omständigheter som påverkar saken. (artikel 5)
- Om en minderårig enligt lagen inte kan ge sitt samtycke till en åtgärd, kan åtgärden utföras endast med tillstånd av den minderårigas lagliga företrädare eller en i lagen förordnad myndighet, person eller något annat organ.

Den minderårigas åsikt ska beaktas med hänsyn till personens ålder och utvecklingsnivå. (artikel 6)

En minderårig patient

Lag om patientens ställning och rättigheter 785/1992

7 § Minderåriga patienters ställning

En minderårig patients åsikter om en vård- eller behandlingsåtgärd skall utredas, om det med beaktande av patientens ålder eller utveckling är möjligt. Vården av en minderårig patient skall ske i samförstånd med patienten, om han med beaktande av ålder eller utveckling kan fatta beslut om vården.

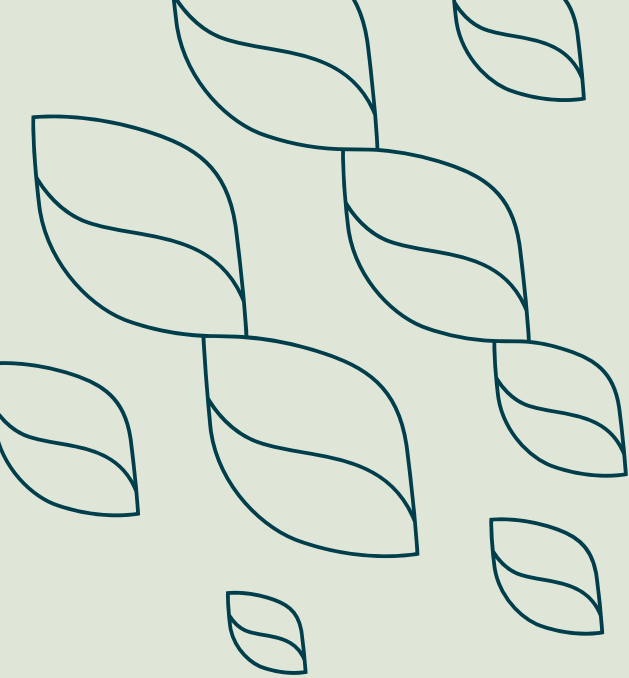
Om en minderårig patient inte kan fatta beslut om vården, skall han vårdas i samråd med sin vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare.

Föräldrarnas primära ansvar för barnets fostran

Lag angående vårdnad om barn och umgängesrätt 361/1983

- Huvudregel: Barnets vårdnadshavare ansvarar gemensamt för de uppgifter som hör till vårdnaden om barnet och fattar gemensamt beslut som gäller barnet.
- Vårdnadshavaren ska, innan han eller hon fattar beslut i barnets personliga angelägenheter, samtala om saken med barnet, om det med beaktande av barnets ålder och utvecklingsnivå samt frågans natur är möjligt. Vårdnadshavaren ska i sitt beslut beakta barnets åsikt och önskemål.
- Vårdnadshavaren ska på ett sätt som är lämpligt med beaktande av barnets ålder och utvecklingsnivå berätta för barnet om beslut som rör barnet och om andra omständigheter som inverkar på barnets liv.

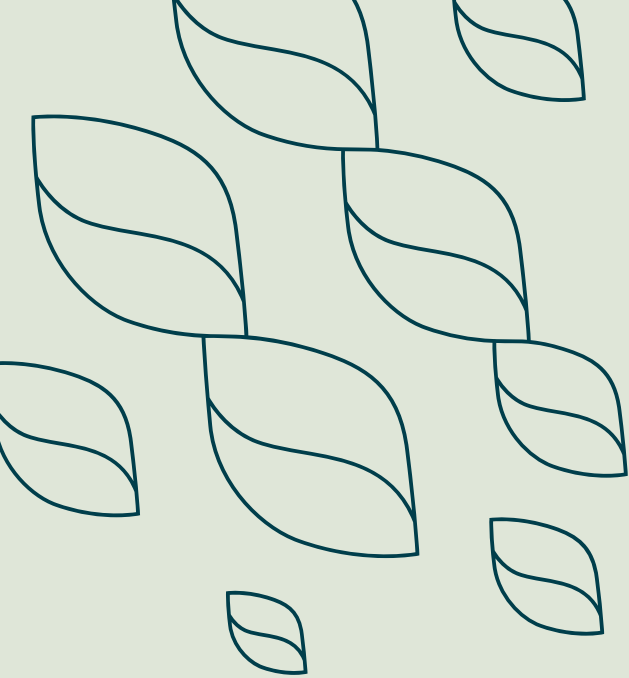

En minderårig patient

5 § Patientens rätt till information

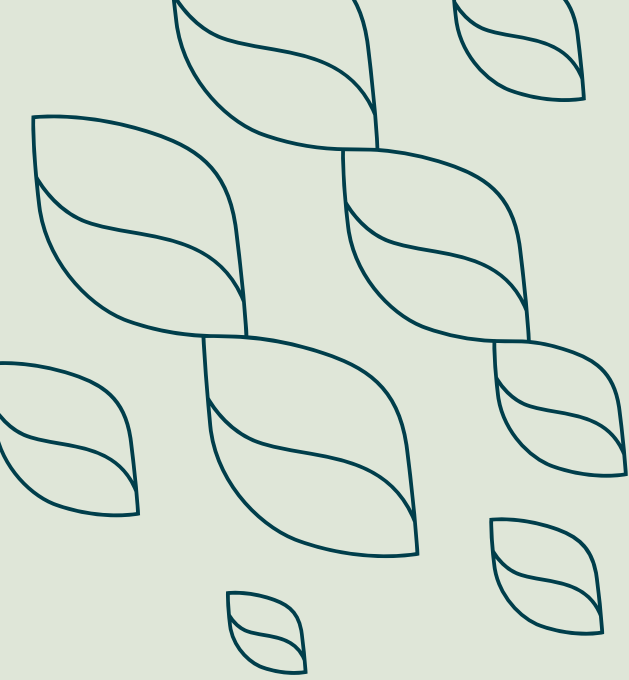
- En patient har rätt att få upplysningar om sitt hälsotillstånd, vårdens och behandlingens betydelse, olika vård- och behandlingsalternativ och deras verkningar samt om andra omständigheter som hänför sig till vården och behandlingen och som har betydelse då beslut fattas om hur patienten skall vårdas. ---
- Upplysningarna skall ges på ett sådant sätt att patienten i tillräcklig utsträckning förstår innebörden av dem -> gäller även barn
- Patienten har rätt att kontrollera uppgifterna i journalhandlingarna

En minderårig patient

9 § Rätt till information samt behörighet

- Om beslut om ett barns vård fattas i samförstånd med vårdnadshavarna, ska upplysningarna (5 §) (också) ges till vårdnadshavaren
- Om barnet kan fatta beslut om sin vård, har barnet rätt att förbjuda att uppgifter om hans hälsotillstånd och vård ges till hans vårdnadshavare
- En vårdnadshavare kan inte förbjuda sådan vård som behövs för avvärjande av fara som hotar barnpatientens liv eller hälsa

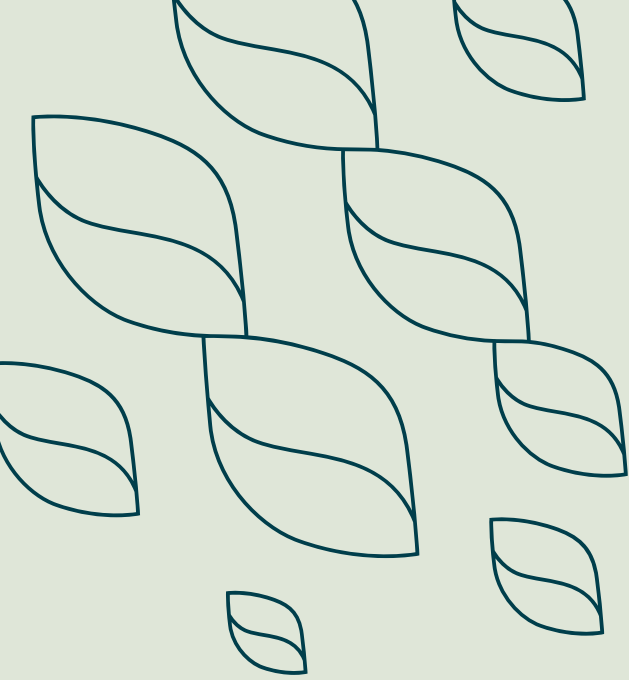

En minderårig patient

Social- och hälsovårdsministeriets förordning om journalhandlingar 30.3.2009/298

19 § Anteckningar om deltagande i vård i specialsituationer

- Om vården av en minderårig patient sker i samförstånd med patienten, ska anteckningar om detta göras i journalhandlingarna. Av anteckningarna ska även framgå om den minderåriga patienten tillåter att uppgifter om hans eller hennes hälsotillstånd eller om vården ges till vårdnadshavaren eller om patienten har förbjudit att uppgifter ges.

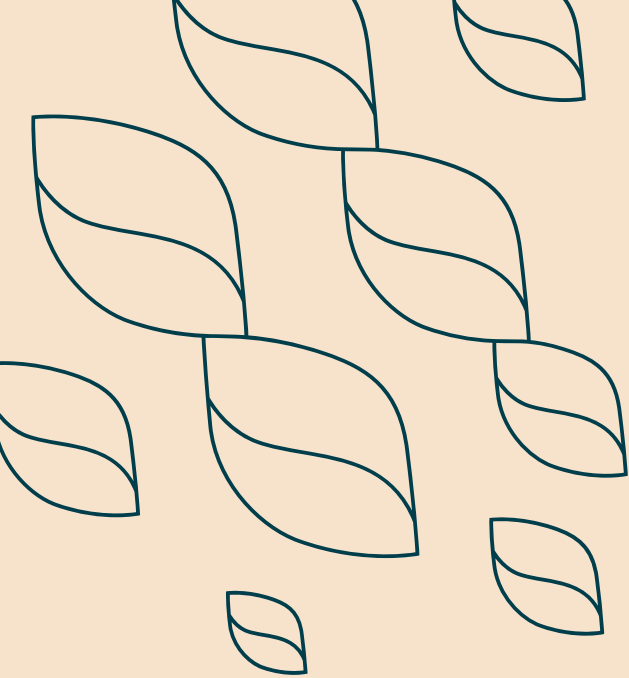

En minderårig patient

Lag om elektronisk behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården 159/2007

19 § Medborgargränssnitt

- Uppgifter om minderåriga patienter får utlämnas genom gränssnittet till patienten och till hans eller hennes vårdnadshavare
- Uppgifter får inte lämnas ut om den minderåriga har förbjudit det (PatL 9.2 §)
- Åtkomsten till uppgifter genom medborgargränssnittet påverkar inte patientens rätt till insyn.

Mina Kanta-sidor och barns rättigheter

- **Justitiekanslerns avgöranden**
 - Åldersgränserna i tjänsten Mina Kanta-sidor är inte förenliga med de grundläggande rättigheterna (på finska) OKV/2057/1/2017, 18.12.2018
 - Social- och hälsovårdsministeriet överskred sina befogenheter och sitt bedömningsutrymme (på finska) OKV/31/50/2019, 11.5.2020
- **Riksdagens justitieombudsmans avgöranden**
 - Beträktande av barnets patientuppgifter i Kanta-systemet (på finska) EOAK/1675/2017, 19.12.2018
 - Intressebevakning och tillgång till Kanta.fi-tjänsten (på finska) EOAK/6764/2017, 19.12.2018

Tack.